

**ANNALES DE L'UNIVERSITÉ DE CRAÏOVA
ANNALS OF THE UNIVERSITY OF CRAIOVA**

ANALELE UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

SERIA ȘTIINȚE FILOLOGICE

LIMBI STRĂINE APLICATE

ANUL VIII, Nr. 1/2012

EUC

EDITURA UNIVERSITARIA

ANNALES DE L'UNIVERSITÉ DE CRAIOVA
13, rue Al. I. Cuza, Dolj, Roumanie

On fait des échanges de publications avec les institutions similaires du pays et de l'étranger

ANNALS OF THE UNIVERSITY OF CRAIOVA
13, Al. I. Cuza Street, Dolj, Romania

We exchange publications with similar institutions of our country and from abroad

COMITETUL DE REDACȚIE

Nicolae PANEA: Redactor-șef

MEMBRI

Emilia PARPALĂ-AFANA (Craiova) **Anda RĂDULESCU** (Craiova)
Diana DĂNIȘOR (Craiova) **Aloisia ȘOROP** (Craiova)
Angelica VĂLCU (Galați)

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Sándor ALBERT (Szeged)
Mirella CONENNA (Bari)
Jan GOES (Arras)
Antonio PAMIES BERTRAN (Granada)
Nicole RIVIÈRE (Paris)
Ghislaine ROLLAND-LOZACHMEUR (Brest)
Francesca SAGGINI (Tuscia)
Fabienne SOLDINI (Aix-en-Provence)
Bledar TOSKA (Vlora)
Cristina TRINCHERO (Torino)
Francis YAICHE (Paris)

Laurențiu BĂLĂ: Secretar de redacție

ISSN: 1841-8074

**Actele Colocviului Internațional
„Limbă, Cultură, Civilizație”
MARGINE, MARGINAL, MARGINALITATE
Craiova, 20-22 septembrie 2012**

**Acts of International Colloquium
“Language, Culture, Civilisation”
MARGE, MARGINAL, MARGINALITY
Craiova, 20-22 of September 2012**

**Actes du Colloque International
« *Langue, Culture, Civilisation* »
MARGE, MARGINAL, MARGINALITÉ
Craiova, 20-22 septembre 2012**

Scriitorii români din exil – înăuntrul sau în afara literaturii române? Propuneri pentru revizuirea canonului

Mihaela ALBU / Dan ANGHELESCU
Asociația Culturală Internațională „Carmina Balcanica”, București (România)
<malbu47@gmail.com> / <dan45_anghelescu@yahoo.com>

ABSTRACT: *Romanian Writers in Exile – Inside or Outside of the Romanian Literature? Some Suggestions for Modifying the Literary Canon*

Horia Stamatu, a Romanian poet who spent the most important part of his life in exile, is almost absent in the Romanian readers' perception today. In spite of this, he was very much appreciated by some of the important intellectuals of our exile. A significant example could be Eugen Ionesco, who considered Stamatu "a great poet, maybe the greatest of Romania." In our paper, we present in short some characteristics of his poetry, together with his important activity as a translator from Hölderlin and Juan de la Cruz.

KEYWORDS: *exile, memory, poetry in Romanian, Romanian literature, literary canon*

*Și în exil și în țara regăsită de mâine, poezia lui
Horia Stamatu va sfinți locul și vremea împli-
nind sorocul spiritualității românești, hărăzită
să dăinuie prin jertfe ciclice, prin eclipse des-
chizătoare.*

Virgil Ierunca

Introducere

Pornim în prezentarea de față de la un fapt – cel puțin surprinzător, dacă nu impardonabil – și anume acela al absenței (sau marginalizării) unor nume foarte importante de scriitori români din mult mediatizata *Istorie critică a literaturii române* a lui Nicolae Manolescu.

Nu luăm în discuție aici parti-priurile sau inechitățile flagrante asupra unor opere scrise de-a lungul timpului, dar mai cu deosebire în perioada contemporană în țară, semnalate deja în diverse cronici la *Istorie*, ci absența unor scriitori care au trăit (și au creat) cea mai mare parte a vieții lor în afara României. Este vorba în primul rând de o certă necesitate de revizuire a canonului (general și didactic totodată), iar referința la cartea lui Manolescu nu este întâmplătoare. Alături de Eugen Simion, Nicolae Manolescu a devenit, în timp, autoritatea supremă în ceea ce privește stabilirea acestui canon.

Vom începe totuși mai întâi cu acordarea unor circumstanțe atenuante.

Absența unui nume important ca cel al lui Vintilă Horia, singurul scriitor român medaliat cu prestigiosul premiu Goncourt (la vremea aceea singurul scriitor străin

care a obținut acest premiu!) poate fi justificată în subtext prin faptul că romanul *Dumnezeu s-a născut în exil* (ca și altele) a fost scris în limba franceză¹. La întrebarea, firească, într-un fel, dacă aceste opere aparțin sau nu literaturii române, răspunsul ar fi negativ, bazându-ne pe modalitatea expresiei lingvistice. Dar Vintilă Horia a scris și în limba română, în primul rând poezie, dar și romane. El și alți scriitori ai generației sale au plecat având deja volume publicate în țară, continuându-și activitatea literară în paralel în limba spațiului de adopție cu lucrări în limba maternă. Să-i amintim numai pe Alexandru Busuioceanu, pe Alexandru Ciorănescu, pe Ștefan Baciuc, alături de foarte cunoscuții Eliade, Ionescu, Cioran. Ca atare – locul lor este (și) în istoria literaturii române, mai ales că multe dintre cărțile publicate sunt net superioare estetic unor opere incluse în amintita istorie sau studiate în școală.

1. Opinii de ieri și *Istoriile* de astăzi

Ceea ce se petrece (încă) astăzi poate fi legat peste timp cu cele afirmate cândva, paradoxal și șocant (în 1959, la un simpozion internațional), de un intelectual de talia lui Tudor Vianu: „*Nu există literatură română în afară de aceea care se scrie înăuntrul granițelor Republicii Populare Române.*” (Herescu, 1962)

Iată o aberație emisă, din nefericire, de către unul dintre criticii și esteticienii noștri importanți care, supunându-se unei ideologii străine și făcând jocul puterii comuniste, subsuma pe atunci cultura geografiei! Despre această – curioasă – afirmație s-a făcut vorbire numai în exil; în țară, nici măcar acum nu este cunoscută de prea mulți. O va amenda însă una dintre comentatoarele de mare anvergură filosofică, cu vaste cunoștințe în lumea culturală românească, Isabela Vasiliu-Scraba. Aceasta, comentând „democrația actuală”, amintește și afirmația lui Tudor Vianu, dar face referire și la o altă *Istorie a literaturii române* și la o altă „autoritate” în materie, amendându-i de asemenea părerile:

În opinia criticului agreat de oamenii Moscovei, literatura română s-ar restrânge la ce s-a scris și la ce s-a tipărit cu învoirea cenzurii comuniste². În ciuda evidentei ei falsități, asemenea părere a fost perpetuată (în diferite forme) până acum. Un exemplu îl oferă însuși criticul Alex. Ștefănescu: Pretinzând a da seamă de valorile literaturii noastre de după anii patruzeci (unde o lăsase G. Călinescu) până în zilele noastre, în *Istoria...* sa recent apărută, el exclude mai toată literatura exilului românesc de după 1944.

Trecând în revistă cuprinsul voluminoasei *Istории* (replică tot la Călinescu sau, cu alte cuvinte... „nasc și-n zilele noastre” astfel de tomuri!), constatăm că Alex. Ștefănescu alege dintre autorii exilați aproape numai pe cei care într-un fel sau altul au reluat legăturile cu România după 1989 (Matei Vișniec, Dorin Tudoran, Bujor Nedelcovici, Matei Călinescu ș.a.). Dacă printre scriitorii care au trăit o parte însemnată din viață în afara țării îl include și pe Horia Stamatu, de exemplu, demonstrează că nu-i înțelege nici opera poetică, nici eseistica. Ba chiar mai mult. Citând cuvintele lui Eugen Ionescu de extremă apreciere la adresa poetului Stamatu – „*un mare poet, poate cel mai mare al României actuale*”³, criticul Ștefănescu pare a voi cu tot dinadinsul să

fie original și să-l contrazică! Cât despre valoroasele eseuri filosofice ale lui Horia Stamatu, autorul *Istoriei*, se rezumă la a spune că are o „argumentație tautologică” și se bazează pe o „erudiție etalată fără grație”. Iată un model clar de a spune nimic și a te ascunde după cuvinte când nu înțelegi nimic din ideile filosofice ale autorului a cărui operă ți-ai propus să o analizezi!

În finalul *Istoriei...*, deși alocă un spațiu unui capitol intitulat sugestiv „Întregirea literaturii române”, nu face decât să constate că după ‘89 au fost luați în considerare și scriitorii români din alte țări și dă o listă (incompletă!) cu numele acestora, repartizați geografic, incluzând totodată și provinciile aparținând azi altor țări. „*Expansiunea reprezintă de fapt o întregire*”, va conchide criticul. Numai că ...adevărata „re-întregire” ar fi constat în analiza operelor acestora și încadrarea lor în rândul celorlalte scrieri produse în țară. Și, în fond, punând acest așa-zis capitol la sfârșit, nu face decât să-i marginalizeze din nou pe scriitorii care au fost oricum „ex-centrizați” de vitregiile istoriei!

În analiza sa asupra nerecuperării literaturii române scrise în afara țării, Isabela Vasiliu-Scraba trage un semnal de alarmă asupra perpetuării practicilor comuniste în domeniul istoriei noastre literare:

E drept că doar de la căderea comunismului, tipărite de edituri minusculе și instantaneu «uitate» de noile manuale de liceu, au putut intra în circuitul cultural câteva cărți ale scriitorilor români din exil și unele cărți fundamentale interzise până în 1989, precum *Panorama literaturii române* de Bazil Munteanu, apărută în 1996 la Editura Crater a d-lui Ion Papuc în traducerea lui Vlad Alexandrescu, nepotul lui Tudor Vianu. [Am putea spune că, în timp, istoria face dreptate!, n.n.].

Fiindcă editurile mari merg încă pe linia politicii culturale trasată de Leonte Răutu, atunci când pe cărțile lui Mircea Eliade nu-i trec începuturile carierei universitare la București în calitate de asistent al lui Nae Ionescu. Sau când pe cărțile lui Mircea Vulcănescu nu scriu de «parodia» de proces început cu sentința, ferindu-se a informa cititorii de astăzi că judecătorii care l-au condamnat pe Mircea Vulcănescu au fost «simpli mercenari ai răzbunării ocupantului» (*apud* Virgil Ierunca).

Reîntorcându-ne la Nicolae Manolescu, vom constata o marginalizare total nejustificată a unor scriitori și opere de importanță majoră, care ar putea schimba cu adevărat canonul literaturii române. Dăm câteva exemple: Leonid Arcade, Alexandru Vona, Pavel Chihăia, Alexandru Ciorănescu. Sunt incluși însă, ca și la Alex. Ștefănescu, scriitori și critici literari care, având șansa să trăiască și după 1990, au reluat legătura cu țara – Bujor Nedelcovici, Dumitru Țepeneag, Dorin Tudoran, Sorin Alexandrescu, Matei Vișniec ș.a.

O replică la astfel de false *Istории* o dau critici literari care au trăit ei înșiși o parte din viață în exil – Marian Popa și Ion Negoïtescu. Acesta din urmă, într-o proiectată *Istorie a literaturii române* (nefinalizată), va analiza, fără nicio departajare geografică, „scriitori contemporani”, incluzând firesc opere scrise în țară și în afara țării. Sub acest titlu va publica însă un volum preliminar la *Istorie*, analizând lucrări – sinteze ori simple recenzii – ale unor autori români indiferent de locul în care au trăit și au publicat.

Cum criticul însuși (în „Prefața” la ediția I) își trece în revistă volumele anterioare, enumerând scriitorii a căror operă a analizat-o, se poate ușor observa că ceea ce a publicat înainte de 1990 s-a axat exclusiv pe literatura din țară (Cenzura nu i-ar fi permis altfel). Abia cu volumul – cu titlu simbolic – *În cunoștință de cauză* – va include, alături de Ana Blandiana ori Mircea Dinescu, pe Dorin Tudoran.

2. Semnificații ale literaturii exilului românesc

Într-un interviu publicat în *România liberă*, un neobosit cercetător al literaturii exilului românesc, Nicolae Florescu, rostea, cu referire la semnificațiile adânci – și totodată tragice – ale acestei literaturi (produs al unei *existențe în suspensie* în viziunea lui Vintilă Horia), câteva adevăruri care ar fi trebuit – și încă mai de mult – să dea de gândit:

Literatura română ține de specific, are trăsături definitorii în acest sens și exilații au înțeles și au experimentat tragic, pe propria lor piele, acest destin nefast al definirii condiției românești între străini. Vintilă Horia n-a putut să-și scrie poezia, precum și alții, fie că ei s-au numit Nicu Caranica sau Horia Stamat, Vasile Posteuca sau Ștefan Ion Gheorghie, decât în limba română, fiindcă doina ca și bocetul nu se cântă în altă limbă fără ca să-și anuleze valorile și semnificațiile mitice. Mircea Eliade a murit scriindu-și literatura numai și numai în limba română. E o demonstrație aici? E un adevăr sau o propagandă ridicolă și inefficientă? Mă cutremur de câte ori mă gândesc la destinul tragic al lui Emil Cioran, cel fugind în franceză și în sonurile clasice și medievale ale acesteia, silit să o uite definitiv și iremediabil, de o boală ce și-a cerut drepturile și și-a impus consecințele, în ultimele zile de viață, prin limba română pe care multe decenii de pribegie a căutat să o evite. Limba este un blestem al destinului nostru carpat, ca și spiritul mioritic ca și conștiința cosmică a creștinismului nostru ortodox. E bine să ne gândim, poate cu mai multă severitate, la acest adevăr indubitabil și să ni-l amintim prin vechii cărturari ce i-au trasat valențele expresive tocmai în limba prin care ei au adus acasă Biblia. Literatura exilului este o parte reprezentativă din conștientizarea ființei istorice a neamului nostru. Scoaterea ei din context, marginalizarea sau eludarea, constituie un proces politic cu consecințe irecuperabile în stabilirea valorilor creativității naționale.

(Stanca, 2008)

Iată, totuși, cât de ciudat apare faptul că demersurile de *recuperare a memoriei culturale*, chiar după două decenii de la căderea totalitarismului, se lasă încă îndelung, prea îndelung așteptate. Tocmai când ele ar putea să constituie și un binevenit act terapeutic pentru că, așa cum afirma Monica Lovinescu „*numai memoria este în măsură să redea unei societăți peste care a domnit totalitarismul o respirație normală ori cvasi-normală.*” (1993: 60-61)

Din cele expuse mai sus, subliniem ideea că separarea pe motive geo-politice a scriitorilor români nu se poate justifica în niciun caz. Literatura română trebuie să cuprindă orice autor – și cu atât mai mult pe cei de valoare –, indiferent unde s-au aflat când au scris sau în ce editură din lume au publicat.

3. Un reper important al literaturii române în exil: Horia Stamatu⁴

Alegem să demonstrăm în continuare necesitatea recuperării, dar și a schimbării „liste” de scriitori majori din istoria literaturii române cu o singură exemplificare – **Horia Stamatu**.

Alături de Ștefan Baciuc, de Vintilă Horia, de Alexandru Busuioceanu, de Alexandru Ciorănescu, de Constantin Amariuței și lista mai poate continua încă mult, poetul și eseistul Horia Stamatu face parte din rândul acelor mari scriitori ai exilului românesc pe care cititorul român nu a ajuns să-i cunoască sau, în cel mai fericit caz, decât fragmentar.

Deși o autoritate de prestigiu mondial ca Eugen Ionescu îl aprecia la cote superlative, iar acestor aprecieri li se alătura și mereu scepticul Emil Cioran, cărțile lui Horia Stamatu continuă să zăcă într-o nedreaptă uitare, poemele și eseurile publicate în presa literară a exilului românesc timp de o jumătate de veac rămân în continuare acoperite de colbul nepăsării și al ignoranței. Fiind vorba despre o operă de spiritualitate românească de certă valoare, pe care de mult ar fi trebuit să o regăsim în studii aprofundate, această situație devine un fapt de neînțeles. Susținem aceasta și cu câteva dintre aprecierile formulate în vreme de către conașionali cu privire la scrisul și personalitatea lui Horia Stamatu, aprecieri preluate dintr-o bază de date *on line*⁵. Prima îi aparține lui Vintilă Horia, el însuși un scriitor și eseist de mare cultură și talent: „*Cultura lui Horia Stamatu alături de geniul poetic din care i-a fost alcătuit destinul stau împreună mărturie pentru a sculpta în eternitate chipul unui poet care, ca și Dante sau Eminescu, a crescut către el însuși atât din cunoaștere cât și din revelație, din înțelepciune cât și din inspirație.*” Preluăm în continuare și aprecierile unui alt exilat, Titus Bărbulescu, asupra poeziei, dar și asupra întregii opere datorite literaturii noastre de către Horia Stamatu într-o frumoasă limbă română:

Poezia lui Horia Stamatu sună pur, în cadențe care ne răscolesc vârsta lumii de acolo, de aici, de pretutindeni unde timpul și spațiul românesc sunt implicate în drama istoriei și culturii umane. Serie românește, gândește clasic românește, iubește frumosul, disprețuiește urâtul. Citindu-l și recitindu-l astăzi pe Horia Stamatu – poezie, proză politică, vie, neconformistă, justă și formulată viguros, studii critice vechi și noi semnate prin publicațiile exilului ai sentimentul jubilent de a fi în marea istorie și literatură românească.

3.1. Scurte note bio-bibliografice

Născut la 9 septembrie 1912 în Vălenii de Munte, județul Prahova, poetul, eseistul și traducătorul Horia Stamatu (Stamatopol) absolvă cursurile Facultății de Litere și Filosofie ale Universității din București luându-și licența în 1937. Debutul literar și-l face în revista *Floarea de Foc* condusă de Sandu Tudor. Este selectat cu două poeme în 1934 într-o *Antologie a poezilor tineri*. În același an publică placheta de versuri *Memnon*, obținând premiul *Scriitorilor tineri*, decernat de *Fundația regală pentru literatură și artă*. Fapt semnificativ: printre laureații premiului din acel an se numărau Eugen Ionescu, Emil Cioran și Costantin Noica.

Între 1938 și 1941, sub conducerea lui Mircea Vulcănescu, este redactor la *Enciclopedia României*. În 1941 se refugiază în Germania unde, între anii 1946 și 1948 devine lector de limba română al Universității din Freiburg im Breisgau, catedra de romanistică a profesorului Hugo Friedrich. În paralel, își continuă studiile de filosofie cu profesorul Max Müller, discipol al lui Martin Heidegger și succesor la catedra acestuia. În următorii doi ani (1948-1950), conduce la Paris secția literară a *Institutului Român de Cercetări* de pe lângă Sorbona, alături de Mircea Eliade, Emil Cioran și Eugene Ionesco, fiind unul dintre fondatorii importanți ai respectivului Institut.

Între creațiile poetice importante din perioada postbelică menționăm: *Juvavum* (1945), *Râul* (1947), *Por las calzados de Punta Europa* (1956), *Exodo in mayo* (1957), *Recitativ* (poeme în versuri și proză, Madrid, Destin, 1963), *Dialoguri* (1964), *Dialogos* (Salamanca, 1971), *Kairós* (Paris, Caietele Inorogului, 1974), *Jurnal* (Salamanca, Asociacion Cultural Hispano-Rumana, 1976), *Imperiul* (Paris, Ioan Cușa, Ethos, 1981).

Un loc important în preocupările lui Horia Stamatu îl ocupă cronicile literare și – mai ales – eseurile publicate în limba română sau în limbi străine. În multe dintre acestea din urmă sunt abordate teme din sfera filozofiei culturii, a istoriei românilor, etnolingvistică, antropologie și estetică. Astfel, în revista *Destin*, caietul aniversar nr. 11 (Madrid, 1959), publică eseu intitulat *Câteva note asupra gândirii românești*, iar în numărul 11 al *Revistei Scriitorilor Români* (1972), unul despre „*Umorul negru*” și „*absurdul*” în literatura română cultă și populară. În următorul număr al aceleiași publicații (12 din 1973), apare altul intitulat *Câteva lămuriri cu privire la Nae Ionescu*.

În perioada anilor 1980-1986 numeroase eseuri vor fi publicate în revista *Cuvântul Românesc* apărută în 1976 la Hamilton, în Canada. Răspunzând invitației lui Mihai Fotin Enescu, timp de aproape un deceniu – între anii 1951 și 1960 – Horia Stamatu trăiește în Spania, la Madrid, unde se numără printre fondatorii revistelor *Libertatea românească* și *Fapta*.

Din 1961 se reîntoarce în Germania, stabilindu-se definitiv la Freiburg⁶, unde – între 1962-1966 – va ocupa funcția de redactor la departamentul de Comunicare al unui institut întemeiat de prof. Arnold Bergsträsser. Pe tot parcursul acestei perioade continuă să se numere printre cei mai activi colaboratori ai publicațiilor literare ale exilului românesc și obține *Premiului Academiei Româno-Americane de Arte și Științe* (ARA).

3.2. Temeiuri și implicații filozofice în poetica lui Horia Stamatu

Horia Stamatu face parte din categoria rară a acelor poeți despre care Eugen Simion scria că „*ating, printr-o metafizică profundă și originală, starea de religiozitate (...) ajung la un anumit prag de reflecție lirică și de expresivitate, la o metafizică de tip liric în care miticul și religiosul se împletesc și se confundă.*” (1997: 137)

Ion Negoïtescu semnala de asemenea „*stăruitoarea tematică creștină*” a poeziei lui Horia Stamatu, subliniind însă că aceasta „*este religioasă fără ca dogmele s-o constrângă*”. Iar mai departe, criticul remarcă „*libertățile*” poetice care, va insista

el, „*paradoxal, nu fac decât să confirme fascinația religiei pe tărâmurile poeziei sale.*” (1991: 336)

Așa cum se întâmplă în numeroase alte domenii, era de neconceput ca reflecția filozofică să nu ocupe un loc tot mai ferm și în sfera literaturii. Într-o *întâlnire și iluminare* de sensuri a Poeticului o semnificație aparte o capătă accentul de mare densitate pe care Constantin Noica îl pune pe ideea care adună laolaltă *Comuniunea, Comunicarea și Cuminecarea*. Vom înțelege poate și mai profund dimensiunea congenericității poemului cu filosofia și religia, dimensiune fără de care poemele lui Horia Stamatu nu ar putea fi cuprinse în deplinătatea semnificațiilor atât de ample pe care le posedă.

Simpla comunicare (fie și savant justificată de lingviști, cu refuzul cuvântului sau considerarea lui drept o construcție arbitrară, ca la mult prea invocatul Saussure) nu satisface toate nevoile spiritului și nu răspunde întrebărilor filozofiei. La limită ducând gândul, dacă vom intra în comunicare cu alte ființe raționale, nu se va pune oare din nou, pe cu totul alt plan firește, problema comuniunii cu ele? Comunicarea nu poate înlătura comuniunea, pe care doar o lărgește. Comuniunea și cuminecarea... (...) Cu atât mai mult are sens de comuniune sau cuminecare cuvântul prin înțelesurile lui pierdute dar subînțelese (...) îngăduind o filozoficească cuminecare.

(1995: 12-13)

În temeiul celor expuse de la începutul acestui subcapitol, am dorit să reliefăm *cazul aparte* al operei literare datorate lui Horia Stamatu. Poetica pe care o ilustrează – și care îl ilustrează – se situează în proximitatea unui asemenea mod de a înțelege, a gândi, a se comunica pe sine și a *cumineca* în lumea Poeticului. Desigur, privind astfel lucrurile, nu trecem cu vederea nici o anume discretă vibrație rezonând cu ecouri ale *Esteticii* lui Hegel.

Tinzând parcă să-și afirme și să susțină cât mai fără echivoc o asemenea percepție asupra crezului său artistic, poetul Horia Stamatu își reconfirmă – cu și mai multă limpezime – opțiunile pe coordonatele preferințelor exprimate de *traducătorul* Horia Stamatu. Prin strădaniile acestuia din urmă, poemele lui Hölderlin, poetul despre care Heidegger spunea că *l-a așteptat pe Dumnezeu*, își făceau apariția în limba celebrului Don Luis de Góngora y Argote (*Seis poemas de Hölderlin* în *Punta Europa*, Caietul 44, Madrid, 1963).

În ceea ce ne privește – și ne vizează în mod direct, într-un fel și ca o recompensă – lui Horia Stamatu îi datorăm traducerea în limba română a poemelor spaniolului Juan de la Cruz (*Opera lirică*, 1978). Textele acestea, dincolo de valoarea lor literară, devin semnificative și din perspectiva ideologiei pe care autorul lui *Kairós* își întemeiease propria lui poetică. De altfel, motivațiile respectivului demers ne sunt oferite în mărturia de o exemplară limpezime. Juan de la Cruz este poetul pe care Horia Stamatu îl considera drept marele său model:

La San Juan de la Cruz am găsit o culme, în sensul că *sunetul* ține loc de *imagine*. (...) Ca omagiu, și personal, și românesc, adus unei poezii de nivelul operei lirice a lui San Juan de la Cruz, la Freiburg, de prin 1968, m-am hotărât să traduc toată poezia